

social

IEGUVĒ

NABADZĪBA

BŪTISKA IETEKME UZ VIDU

GLOBĀLI

KOPIENAS

KAITĒJUMS

leguves rūpniecība:
svētība vai **lāsts**?

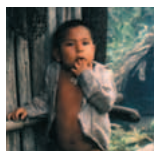
leguves rūpniecības ietekme uz attīstības valstīm

Daudzām attīstības valstīm ir lielas dabas resursu rezerves kā nafta, gāze, ogles, zelts, varš un citi kalnrūpniecības produkti. Lai gan ir pieņēmums, ka šo resursu labumiem vajadzētu veicināt šo valstu iespējas attīstīties, realitāte ir pavisam atšķirīga.

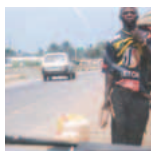
Tipiska sirmgalve no Shivankoreni iezemiešu kopienas Peru, kuras dzīvi ietekmē Camisea gāzes projekts.

© aaron goldzimer, environmental defense

Kalnrūpniecības projekti pakļauj riskam U'wa vietējo iedzīvotāju apmetnes Kolumbijā.

© terence freitas, project underground

Kopienas, kuru dzīvi ietekmē Rietum-Afrikas gāzes caurulvada projekts.

© leslie fields, foe us

Vai nafta nodrošina valsts labklājību?

Saskaņā ar Pasaules Bankas datiem par reālo iekšzemes kopproduktu (IKP) uz vienu iedzīvotāju laika periodā no 1960. līdz 2000. gadam, to attīstības valstu ienākumi, kurās bija maz dabas resursu, pieauga trīs reizes straujāk salīdzinot ar to attīstības valstu ienākumiem, kurām bija daudz dabas resursu. No 45 valstīm, kurām šajā laikā neizdevās nodrošināt ekonomisko izaugsmi, visas, izņemot sešas, bija ļoti atkarīgas no ieguves rūpniecības – naftas, gāzes un kalnrūpniecības – un lielākā daļa šo valstu deviņdesmitajos gados saskārās ar vardarbīgiem konfliktiem un civilām nesaskaņām.¹

Vērtējot situāciju pasaulē, ieguves rūpniecībai ir ļoti būtiska loma vairāk nekā 50 attīstības valstu ekonomikās, taču vairāk kā 1.5 miljardi šo valstu iedzīvotāju ir spiesti iztikt ar mazāk kā diviem dolāriem dienā. Divpadsmit no visvairāk no minerālu ieguves atkarīgajām un sešas visvairāk no naftas ieguves atkarīgākajām valstīm pasaulē Pasaules Banka ir atzinusi par Smagos Parādos Nokļuvušām Nabadzīgām Valstīm. Vēl vairāk, Pasaules Bankas īstenoto programmu ietvaros palielinot attīstīto Ziemeļu valstu privātās investīcijas naftas ieguvē Dienvidos, šo valstu parādu ir krasi palielinājušas. Ziemeļu daudzpusējā un divpusējā „palīdzība” ar naftas eksportu saistītos projektos Dienvidu valstu parādu problēmu drīzāk ir saasinājusi, nevis atvieglējusi.²

Ir arī pierādījumi tam, ka valstīs, kas ir atkarīgas no ieguves rūpniecības, izteikti novērojamas tādas pazīmes kā:

- Augsts korupcijas līmenis;
- Autoritatīva valdība;
- Neefektīva valdības darbība;
- Lielu militārie izdevumi;
- Pilsoņu karš;
- Sociālo un cilvēktiesību pārkāpumi.

Kur ir Nigēras nafta?

Desmitgadēm ilgi nafta bija Nigēras galvenā eksporta prece. Tomēr ienākumi no naftas pārdošanas lielākajai daļai nigēriešu labklājību nav nesuši. Saskaņā ar Pasaules Bankas datiem, tā iedzīvotāju daļa, kura dzīvo nabadzībā ir palielinājusies no 28 procentiem 1980. gadā līdz 66 procentiem 2000. gadā.³ Turklāt pārējie ne-naftas ekonomikas sektori tikpat kā ir izzuduši. Pasaules Banka apstiprina, ka Nigērā novērojami simptomi tā sauktajam „Resursu lāstam” vai „Daudz paradoksam”. Tātad, lai gan ienākumi no resursu pārdošanas varētu uzlabot visu iedzīvotāju labklājību, nevar apgalvot, ka nafta to noteikti izdarīs.

Spektra otrā galā ir valstis, kas atkarīgas no naftas importa. Piemēram, Tanzānijas kopējie izdevumi naftas importam palielinājās no aptuveni 190 miljoniem ASV dolāru 2002. gadā līdz apmēram 480 miljoniem ASV dolāru 2006. gadā, kas nozīmē ikgadējo tēriņu pieaugumu par aptuveni 290 miljoniem ASV dolāru, saņemot apmēram tādu pašu daudzumu naftas. Lai gan Tanzānijas parādu atcelšanai vajadzēja atbrīvot ap 140 miljonus ASV dolārus, taču tā ir vairāk kā uz pusi mazāka summa par to, ko valstij ik gadus papildus nākas maksāt par naftas importu. Naftas cenu kāpuma dēļ līdzīgas tendences var novērojamas dažādās valstīs visā pasaulē.⁴

SKALA

IETEKME

PIEMĒRS

BŪTISKA IETEKME UZ VIDU	IEGUVE	NABADZĪBA	KOPIENAS	KAITĒJUMS
		GLOBALI		

SKALA

Ietekme uz vietējām kopienām

Kaln rūpniecība, naftas un gāzes iegūšana, kā arī cauruļvadu izbūve neproporcionāli ietekmē nabadzīgās, iedzimtās un lauku kopienas. Šie cilvēki bieži zaudē savas zemes un saimniecības – savus galvenos resursus pārtikai, ienākumiem un iztikai. Ļoti bieži viņi ir spiesti strādāt bīstamos apstākļos par zemu samaksu un cieš šo no šo investīciju izraisītā piesārņojuma un vides degradācijas. Turklāt iztrūkstot izglītībai un nepieciešamajām prasmēm, vietējo kopienu iedzīvotāji bieži nespēj izmantot ieguves rūpniecības sektora radītos darba piedāvājumus, un lielākajā daļā gadījumu darbaspēks tiek ievests no ārpuses. Bieži šīs negatīvās ietekmes parādās vēl pirms projekts ir sācis dot ienākumus

Cilvēktiesības

Daudzās valstīs ieguves rūpniecība ir bijusi saistīta ar cilvēktiesību pārkāpumiem un civiliem konfliktiem. Šādi pārkāpumi ir tikuši dokumentēti, piemēram, gadījumos, kad ieguves rūpniecības projektu apsardzei tikusi norīkota armija. Vietējiem iedzīvotājiem un kopienām var tikt atņemtas viņu zemes, lai atbrīvotu ceļu projektiem un tie, kuri pretojās šādam scenārijam, var tikt ieslodzīti vai fiziski aizskarti. Daudzās valstīs vietējo iedzīvotāju likumīgie protesti pret projektiem, kuros iesaistītas ārvalstu korporācijas, ir novedušas pie vārda brīvības tiesību pārkāpumiem.

Yanakoča zelta raktuves, Peru

Janakoča raktuves ir atvērtā tipa raktuves 251 km² platībā netālu no Cajamarca pilsētas. Pasaules Bankas Starptautiskā Finanšu Korporācija šim projektam, kas ir Ņūmontas ASV un Buaventuras Peru kopuzņēmums, ir izsniegusi kredītu, kuru kopējais apjoms sasniedz 150 miljonu ASV dolāru. Tomēr vietējie iedzīvotāji uzskata, ka Cajamarca reģiona attīstībai lielāku labumu dotu investīcijas tūrismā, mežsaimniecībā un lauksaimniecībā.

Kaln rūpniecība, kas ekoloģiski trauslajā reģionā izmanto lielus cianīda daudzumus, ir saindējusi ūdens resursus, novedot pie zivju un varžu pazušanas. Liellopi ir kļuvuši slimī, gaiss ir piesārņots un ārstnieciskie augi ir zuduši.

Lai gan Peru valdība ir pieņēmusi īpašu likumu, kas nosaka, ka puse no raktuvju maksātajiem nodokļu ieņēmumiem ir jāinvestē attiecīgajā reģionā, Cajamarca kopš kaln rūpniecības darbības uzsākšanas 1993.gadā ir kļuvusi par otru nabadzīgāko Peru rajonu. Tomēr neskatoties uz to, ka Cajamarca lauku reģionos nabadzības līmenis pieaug, daži indivīdi pilsētā gūst milzīgu labumu.

2006. gadā aktivisti no GRUFIDES – Peru organizācija, kas darbojas vietējo kopienu vārdā – saņēma anonīmus nāves draudus un kļuva par video novērošanas upuriem. Peru preses veiktā izmeklēšana atklāja, ka GRUFIDES darbinieku novērošanā bija iesaistītas personas, kam ir saikne ar apsardzes firmu FORZA, ko bija nolīgusi Ņūmonta, lai nodrošinātu drošību Yanacocha raktuvēs. Spiegošanas un nomocīšanas gadījumus izmeklēja ANO un ASV cilvēktiesību aizstāvības institūcijas, kā arī izmeklēšanu veikušas dažādas cilvēktiesību aizstāvības organizācijas, tai skaitā Amnesty International.

Mūsu prasības

Ieguves rūpniecībai ir jāpārtrauc postīt vidi un graut cilvēku dzīves visā pasaulē. Būtu jānosaka aizliegums visiem jaunajiem projektiem, kamēr pilnībā netiek nodrošināta brīva, iepriekšēja un informēta piekrišana šīm darbībām no vietējo kopienu puses.⁵

Resursi

Drilling into Debt: An Investigation into the Relationship Between Debt and Oil, Oilchange International, 2005

The Impact of Higher Oil Prices on Select HIPC Countries, Center for American Progress, 2006

World Bank Extractive Industries Report, 2003

Extractive Sectors and the Poor, Michael Ross, Oxfam USA, 2001

High Oil Prices: Undermining Debt Cancellation and Fueling a New Crisis?, Time for a Clean Energy Revolution, Jubilee USA, Oilchange International, July 2006

Vietējie iedzīvotāji Janakoča zelta raktuvju tuvumā Peru.
© sjoerd panhuysen

Kopienas, kuru dzīvi ietekmē Baku-Čeihan naftas cauruļvads.
© manana kochladze

¹ Pasaules Bankas Ziņojums par ieguves rūpniecību, 2003

² Drilling into Debt: An Investigation into the Relationship Between Debt and Oil, Oilchange International, 2005

³ Pasaules bankas ziņojums 'Implementation of the Management Response to the Extractive Industries Review', December 2006.

⁴ The Impact of Higher Oil Prices on Select HIPC Countries, Center for American Progress, 2006

⁵ 'Brīva' nozīmē, ka nevienam nevajadzētu piespiest vai manipulēt. 'Iepriekšēja' nozīmē savlaicīgu konsultēšanos par plānotajām aktivitātēm. 'Informēta' nozīmē, ka informācija par plānotajām aktivitātēm ir pieejama un tā ir pasniegta saprotamā formā. 'Piekrišana' nozīmē kopienas apstiprinājumu plānotajām aktivitātēm.

Šī fakta lapa ir tapusi ar Eiropas Savienības finansiālu atbalstu. Par šīs fakta lapas saturu pilnībā atbild Eiropas Zemes draugi, Nīderlandes Zemes draugi, Francijas Zemes draugi un CEE Bankwatch Network, un šeit paustie viedokļi ne pie kādiem nosacījumiem nevar tikt uzskatīti par Eiropas Savienības oficiālo pozīciju.

IEKME

PIEMĒRS

PRASĪBAS

RESURSI

KONTAKTI